

A N N O T A T I O

D E

ORATIONIBVS CICERON.

EX JO. ALB. FABRICII Bibliotheca Lat.
a JO. AVG. ERNESTI auctius edita,
tom. I, lib. I, c. 8, §. IV.

EX Orationibus Ciceronis ad nos pervenerunt hae LIX, quibus temporis notationem adjunxi ex A. Schotti Tullianarum quaestionum IV, 7. secundum quam & inde ab Aldo ordinantur:

I. Pro P. Quintio ad Aquillium Gallum judicem, in causa privata, post Idus Martias anni U. C. 673. aetatis sexto & vicesimo. Vide quae viri docti ad Gellium XV, 28. Hanc in specimen ceterarum Tullii Orationum similiter illustrandarum cum notis & animadversionibus suis edidit vir ingenio praestans ac doctissimus Jacobus Facciolatus; nec paucis illius locis novam & insignem lucem attulit ad calcem Orationis suae, qua Latinae linguae facultatem ex usu bonorum scriptorum potius
Cicero T. IV. X

quam ex Grammaticorum praeceptis comparandam ostendit. Patav. 1713, 8. Ei deinde & alteram pro Roscio Am. addidit. Eandem Tullii Orationem pridem illustrarunt, Hotomanus, Antonius Luscus Vicentius, & Joach. Camerarius, & multi alii: inter recentiores Menardus in ed. Graeviana.

2. Pro Sex. Roscio Amerino, parricidii reo, dicta anno aetatis 27, Urbis 674. Notis illustrare Franciscus Hotomanus, Jo. Cyrenius Paraschius, Spiraë 1567. Guarinus Veronensis, Sylvius, Melanchthon, J. Saxonius, Latomus &c. In hanc Orationem quoque exstat Scholiastes antiquus, a Jacobo Gronovio & Jo. Georgio Graevio editus.

3. Pro Q. Roscio Comædo, dicta anno aetatis 31, quo quaestor creatus est, Urbis 678. Notis illustravit Franciscus Hotomanus: Roscianam utramque Joach. Camerarius, Franciscus Sylvius, Menardus.

4-10. Orationes septem de causa Verrina. Fuere duae actiones. Earum praecursio quasi fuit Disputatio super accusatore Verris constituendo, quae dicitur Divinatio. Nam Siculi accusatorem volebant esse Ciceronem, quaestorem ante apud se. Caecilius, quaestor Verris, se offerebat accusatorem, & sibi potius debere

accusationem mandari iactabat, quod quaestor Verris cum fuisset, melius Cicerone ejus facinora & flagitia nosset. Contra eum ergo dicta Oratio, quae in Cæcilium, s. Divinatio dicitur, est prima. Sequitur Oratio dicta in Actione prima; quae nihil est nisi praefatio interrogationis testium, qua Cicero initium facere necessarium credebatur: ea est altera. Actio altera divisa est in partes quinque, quos Cicero Libros vocavit ipse. Primus est de praetura urbana. Secundus de jurisdictione Siciliensi. Tertius, quae Oratio frumentaria Ausonio Epist. 22, aliisque dicitur, de furtis Verris in re frumentaria. Quartus de signis sive statuis antiquis & aliis monumentis e Sicilia, & ornamentis domesticis privatorum a Verre ablati. Quintus denique de suppliciis. Pro Verre contra Ciceronem dicere volebat Hortensius. Sed res eo non venit. In edd. quibusdam primis Orationum Ciceronis, 1471, 72, 80, non sunt hae Orationes, sed sunt in ed. Rom. & Brix. 1483; etiam ab Junta absunt, quod mireris, omninoque non esse in edd. 1472, 1480, cum jam editae essent Romae. Sed Junta separatim edidit. In primam, secundam, tertiam, & initium quartae Scholia Asconii Pediani & Anonymi veteris, a Gronovio & Graevio editi.

Universas illustrarunt Franciscus Sylvius, Barth. Latomus: primas quatuor Christoph. Hegendorphius: primam Mich. Toxita: ceteras Joach. Camerarius: quartam & quintam Petrus Nannius, quintam quoque Eubulus Dynaterus. Horum omnium enarrationes existant in collectione Comment. in Cicer. Orat. Lugdunensi 1553, fol. Sed imprimis iis profuit opera Hotomani, Fr. Fabricii, Nannii, Menardi, Manutii &c.

11. *Pro M. Fonteio Oratio, sed quae mutila & trunca ad nos pervenit. Dixit eam Cicero anno 38 aetatis, Urbis 685; eodem, quo aedilitatem gessit. Notis illustravit Gabriel Faernus, Hotomanus, & praeter Franc. Sylvium & Joach. Camerarium etiam Franc. Fabricius.*

12. *Pro A. Cæcina. Dicta anno eodem. Notis illustravit Petrus Faber, Lugd. Bat. 1601, 8. Hotomanus, Jac. Omphalius, Petrus Peltarius. Paris. 1540, 4. Joan. Tislinus, Latomus, Melanchthon, Camerarius, Menardus &c.*

13. *Pro lege Manilia, de imperatore Pompejo deligendo ad Pop. Rom. dicta a Cicerone praetore, anno aetatis 41, Urbis 688. Notis illustravit Franciscus Fabricius, Hotomanus,*

Paulus Benius, Rud. Agricola, T. I. Opp. 461 seqq. Colon. 1539, 4. qui potissimum ea, quae ad inveniendi ac disponendi artificium pertinent, annotavit: Nicolaus Agricola Blankenburgensis, Jac. Omphalius, & Joach. Camerarius, & multi alii, quorum & lectione & notitia quisque facile careat. Exstat & in hanc Oratinnem antiquus Scholiastes, a Jac. Gronovio & Graevio editus.

14. Pro A. Cluentio Avito. *Dicta anno eodem. De hac Sidonius VIII, Epist. 10: M. Tullius in actionibus ceteris ceteros, pro A. Cluentio ipse se vicit. Hanc illustrarunt Franciscus Sylvius, Antonius Luscus, Joach. Camerarius.*

15. Pro C. Cornelio, *Majestatis reo. Cujus Orationis fragmenta tantummodo habemus cum scholiis Asconii Pediani. Non omittendum testimonium Quintiliani VIII, 3; ubi de ornatu: Nec fortibus modo, sed etiam fulgentibus armis praeliatus in causa est Cicero Cornelii: qui non affecutus esset docendo judicem tantum, & utiliter demum ac Latine, perspicueque dicendo, ut populus Romanus admirationem suam non acclamatione tantum, sed etiam plausu confiteretur. Sublimitas profecto, & magnificentia, & nitor, & auctoritas*

expressit illum fragorem. Nec tanta insolita laus esset profecuta dicentem, si usitata & ceteris similis fuisset oratio. Atque ego illos credo, qui aderant, nec sensisse, quid facerent, nec sponte, iudicioque plausisse, sed velut mente captos, & quo essent in loco ignaros, erupisse in hunc voluntatis affectum.

16. In toga candida *contra C. Antonium & L. Catilinam, competitores consulatus. Exstant itidem fragmenta duntaxat, cum scholiis Asconii Pediani.*

17, 18, 19. De lege agraria *prima Kal. Jan. contra P. Servilium Rullum tribunum pleb. dicta in senatu a Cicerone consule, anno aetatis 44, Urbis 691; altera ad populum dicta est, longe pulcherrima, ad quam proprie pertinet locus Plinii VIII, 51 Histor. ubi Ciceronem dicit eloquentia sua populo Rom. sua alimenta eripuisse. Tertia dicta est pariter ad populum. Prima caret principio. Notis illustravit has Orationes agrarias Hadr. Turnebus, Paris. 1576, 4. Petrus Ramus, Basil. 1580, 4. Francf. 1582, 8. Leodegarius a Quercu, Paris. 1540, 4. Eubulus Dynaterus, Joach. Camerarius & Jacob. Burge- lius. Bernardi Lauretani, sive qui sub hoc*

latet, Caroli Sigonii commentarius prodiit Venet. 1558, 4.

20. Pro C. Rabirio, perduellionis reo, ad Quirites. Anno eodem. Notis illustrare Hadrianus Turnebus & Hotomanus &c.

21. In L. Catilinam, in senatu, anno eodem.

22-23. In eundem, ad Quirites.

24. In eundem, in senatu. Notis illustravit Catilinarias Oratt. M. Ant. Muretus, Venet. 1557, 8. Alb. Leonicerus, Viteb. 1585, 8. Petr. Ramus, Paris. 1553, 4. In tres posteriores exstat Scholiaestes antiquus a Jac. Gronovio & Graevio editus. Eaedem cum duabus, sub Catilinae nomine adversus Cic. Badii notis illustratae occurrunt ad calcem editionis Sallustii Basiliensis cum notis varior. 1564, fol. Additur & pag. 1098 quinta Ciceronis nomine adversus Catilinam Oratio, quae incipit: Non est amplius tempus otii, P. C. non est amplius locus potestatum. Exstant & Orationes in Catilinam & Sallustium cum Sallustii invectiva in Ciceronem excusae in 4. sine anno & loco. Catilinarias Ciceronis illustrarunt Franciscus Sylvius, Caelius Sec. Curio, Joach. Camerarius, & primam Sicco Polentonus. Et novissime universas quatuor, quemadmodum & Orationem pro Milone & pro Caelio, secundamque

Philippicam praeclarus Ictus Franciscus Petrus Gilletus, cujus actiones forenses, aliaque opuscula junctim recusa Gallice, Paris. 1718, 4. Denique Catilinarias quatuor Gallice & Latine, vir illustris Je. Bouhier Gallice cum notis Paris. 1727, 12. additis ex nova Gallica versione etiam Demosthenis Phillippica prima & secunda.

25. Pro L. Muræna, consule designato. Huic Aonius Palearius disertissimam Orationem in L. Muraenam nomine Cætonis min. scriptam opposuit. Notis eam illustravit Joach. Camerarius, Lipsiæ 1542, 8. De tempore Orationis pro Muraena dictæ consulendus Petrus Victorius Var. Lett. VI, 18; qui non post omnes quatuor Catilinarias, sed ante patefactam Catilinae conjurationem, comprehensosque Catilinae socios habitam fuisse, adeoque in medio Catilinariarum collocandam esse disputat. Eam Illustrarunt Franciscus Sylvius, Barthol. Latomus, Phil. Melanchthon, & Jo. Benignus.

26. Pro L. Flacco. Haec primum plenior, ut nunc est, edita est in ed. Cratandri Opp. Cic. ex Peutingeriano codice. Notis illustravit Gabr. Faernus, Romae 1563, 8. praeter Franciscum Sylvium Ambianum Basil. 1537, 4. Antonium Luscum, Christoph. Cornerum, & Joach. Camerarium.

27. Pro P. Cornelio Sulla. *Dicta anno Urbis 692, aetatis 45. Notis illustravere* Claudius Minos, *Herborn. 1584, 8.* Sylvius, Lucus, Camerarius, & Philippus Melanchthon. *Adversus eandem interpellationes sive responsionem Torquati nomine pro Sulla scripsit* Melchior Junius, *quae inter orationes ejus Argentorati excusae legitur, parte VII. Ad hunc Sullam spectat, quod narrat Jo. Sarisberiensis lib. V Policratici c. 15, p. 311.*

28. Pro A. Licinio Archia. *Anno aetatis Ciceronis 46, Urbis 693. Notis illustravere, certe voluere plures, ad usus tironum. Habet & communes cum superioribus interpretes in collectione Basileensi.*

29. Post reditum, ad Quirites. *Dicta anno aetatis 50, Urbis 697. Notis illustravit* Hotomanus, Benedictus Herbestus, *Francof. 1506, 8.* Albertus Lonicerus, *Viteb. 1572, 8.* praeter Sicconem Polentonum, Jo. Sturmium, Barthol. Latomum, Vitum Amerbachium & Joachimum Camerarium.

30. Post reditum, in senatu. *Notis illustravere* Hotomanus, Xicco Polentonus, Jo. Sturmius, Jac. Bugelius, Joach. Camerarius.

31. Pro domo sua, ad Pontifices, anno eodem. *Notis illustravere* Hotomanus, Barth.

Nunciata *Marosticensis*, Venet. 1553, 8. Sicco Polentonus, Jac. Bugelius, Mich. Toxita, Joach. Camerarius. *Hanc orationem pulcherrimam judicat Seb. Corradus, in quaestura. Mentionem ejus facit Quintilianus loc. cit. sed obliquam, cum ait, Calidium dixisse pro domo Ciceronis, & Brutum pro Milone. At citatur ab Aquila Romano, & Julio Rufiniano. Spuriam judicat Tunstallus, cujus dubitationes sustulit J. M. Gesnerus.*

32. De aruspicum responsis, *adversus Clodium dicta in senatu. Anno aetatis 51, Urbis 698. Notis illustrare Franc. Fabricius, Hotomanus, Xicco Polentonus, Jo. Saturnius, Joach. Camerarius. Hanc quoque spuriam putat Tunstallus; cui respondit idem.*

33. Pro Cn. Plancio. *Anno aetatis Cic. 53, Urbis 700. Notis illustrare Franc. Sylvius Ambianus & Barthol. Latomus, Ant. Luseus, Mich. Toxita, Joach. Camerarius.*

34. Pro P. Sextio. *Anno aetatis 51, Urbis 698. Sestianam, hoc est, orationem pro P. Sextio, allegat Servius in 1 Georgic. p. 77, 78. Illustrarunt Sicco Polentonus, Jac. Bugelius, Vitus Amerbachius, Joach. Camerarius, Rolandus Petrejus, Paris. 1555, 4. Lacunae ejus, quae sunt in edd. pr. expletæ sunt*

primum in edit. Hervagiana 1534 e MS. senatoris Mediolan.

35. In Vatinium. *Anno eodem. Notis illustravit Antonius Goveanus, Paris. 1542. Hotomanus, Polentonus, Latomus & Camerarius. Lacunas edd. pr. explevit ed. Crantandri e MS. Peutingeri.*

36. Pro M. Caelio. *Anno eodem. Notis illustravere Hotomanus, Barthol. Latomus & Jo. Tislinus, Paris. 1534. Sicco Polentonus, Phil. Melanchthon, Leodegarius a Quercu, Joach. Camerarius.*

37. De provinciis consularibus. *Anno eodem. Notis illustravere Hotomanus, Franc. Fabricius, Dusseldorp. 1569, 8. Sicco Polentonus, & Jac. Bugelius.*

38. Pro L. Cornelio Balbo. *Anno eodem. Notis illustravere Hotomanus, Vitus Amerbachius, Sicco Polentonus, Franc. Sylvius, Caelius Secundus Curio, Joach. Camerarius. Loca in oratione pro Balbo c. 8, 18 & 21 de populis fundis, singularibus diatribis illustrarunt Nic. Rigaltius, Ismael Bullialdus, ac praecipue Henricus Valesius, quae exstant tom. 2 Thesauri Antiquitatum Romanarum Graeviani. Vide & Jac. Gronovium ad Gellium p. 737.*

39. In L. Capurnium Pisonem. *Anno aetatis 52, Urbis 699. Quam multa non initio tantum hujus orationis, sed in medio etiam desiderentur, ex numeris versuum, in commentario Asconii annotatis, investigavit Hieronymus Lagomarsinus S. J. in epist. ad Jac. Faciolatum data Florentiae 1733, editaque tomo decimo sylloges, cui titulus: Raccolta d'opuscoli scientifici e filologici, Venet. 1733, 12. p. 437 seq. Notis illustrare Gabr. Faernus, Franc. Fabricius, Hotomanus, Paulus Benius, Jac. Omphalius, Joach. Camerarius. Exstant & scholia Asconii Pediani.*

40. Pro M. Scauro, *cujus orationis fragmenta tantum ab Asconio Pediano servata exstant. Hanc allegat Servius in 1 Georgic.*

41. Pro T. Annio Milone. *Anno aetatis Cic. 55, Urbis 702. Notis illustrare Janus Parrhasius, Paris. 1567, 8. & in Face Artium Gruteriana tom. 1, pag. 827. Franc. Fabricius Dusseldorp. 1569, 8. Jo. Bellicolius, Bergomi 1595, 4. Jac. Cruquius, Antwerp. 1582, 4. Esromus Rudingerus, Franc. Sylvius, Barth. Latomus, Paris. 1650, 8. Nic. Scævola, Rom. 1549, 8. M. Boflorus, Spir. 1586, 8. Vitus Amerbachius, Basil. 1550, 8. Matthæus Dresslerus, Vitebergae 1596, 8. Ant. Luscus,*

Jac. Philomufus, Phil. Melanchthon, Cælius Secundus Curio, Joach. Camerarius, & Claudius Baduellus. *Exstant & scholia Asconii Peditani. Pro Milone orationem quoque exercitationis causa scripserat M. Brutus, etiam si egiffe eum Cornelius Celsus falso existimavit, teste Quintiliano X, 1.*

42. Pro C. Rabirio Postumo. *Anno aetatis 53, Urbis 700. Notis illustravere Andr. Patricius, Cracov. 1582, 4. Freder. Cerutus, Veron. 1589, 8. Jo. Tislinus, Paris. 1536, 4. Mich. Toxita, & Joach. Camerarius.*

43. Pro M. Marcello. *Anno aetatis Ciceronis 61, Urbis 708. Notis illustravere Andr. Patricius, Paulus Benius, Claudius Minos, Claudius Baduellus, Freder. Cerutus, Veronae 1589. Val. Erythræus, Argent. 1550, 8. Petrus Francius in specimine secundo eloquentiae exterioris, Amst. 1699, 8. Albertus Lonicerus, Viteb. 1580, 8; tum Ant. Luscus, Franc. Sylvius, Melanchthon, Latomus, Cælius Secundus Curio, Franciscus Jammetius Textor, Joach. Camerarius.*

44. Pro Q. Ligario ad C. Caesarem, anno eodem. *In qua oratione omnem vim eloquentiae, omne Rhetoricum artificium, omne affectuum genus exhibere voluisse videtur orato-*

rum princeps, eodem Francio iudice. Adde Rupertum ad Pomponii enchirid. de origine juris III, 12. p. 197. Contra Q. Ligarium, atque adeo Ciceronem dixit Q. Tubero, ut partim ex Cicerone ipso constat, & narrat Quintilianus X, 1. Notis illustravit Andr. Patricius, Franc. Fabricius, Joach. Camerarius, Vitus Amerbachius, Georg. Trapezuntius, qui commentarium suum dicavit Victorino Feltrensi: Georgius Merula, Tarvisi 1478, fol. cum notis in Juvenalem adversus Domitium Calderinum, & argumentis epistolarum Ciceronis ad Lentulum; Anton. Luscus, Franc. Sylvius, Barth. Latomus, Xyftus Betulejus, Phil. Melanchthon, Cælius Sec. Curio. Trapezuntii, Merulæ, ceterorumque omnium lucubrations extant in commentariis variorum in orationes Tullii junctim editis Lugd. 1554, fol. Est mihi editio antiqua hujus orationis excusa Cracoviae in 4. cujus fronti post Petri Conarii hexastichon, quo ait Ciceronem ut in aliis alios, ita hac in oratione seipsum vicisse, subjiciuntur hi phalaeci Michaelis Wrancii Dalmatae:

Istac ut Cicero actione vitam
 Quinti Ligarii Charonte ab ipso
 Divini eloquii tuba evocavit,

Sic nos, o juvenes, labore multo
 Sævam barbariem jugo prementes
 Hoc Marci auxilio evocemus orco,
 Musaque, eloquiumque Tullianum.

*Deinde afferuntur testimonia de hac oratione,
 Pomponii de origine juris, Quintiliani, &
 Plutarchi.*

45. Pro Rege Dejotaro, *tetrarcha Galatarum, ad C. Caesarem, anno aetatis 62, Urbis 709. Notis illustravere Andr. Patricius, Muretus, Matthæus Cardenus, Albertus Lonicerus, Viteb. 1582, 8. Ant. Luscus, Franc. Jammetius Textor, Franc. Sylvius, Jac. Bugellius, Barthol. Latomus, Gerardus Bucoldianus, Vitus Amerbachius, & Cælius Secundus Curio, in eadem collectione Lugdunensi. Notae Joachimi Hagemeyeri ad calcem libri primi variarum Lektionum, Rostoch. 1638, 8.*

46-59- Orationes XIV in M. Antonium, quas Demosthenis exemplo Philippicas Cicero ipse appellavit. Prima habita in senatu, ceterae dictae vel scriptae, post Caesarem interfectum, anno aetatis Ciceronis 63, Urbis 710. Optima ex his secunda, eademque maxima, ut Plinio lib. 1, epist. 20 notatum, sed quae vita auctori suo stetit:

-- conspicuæ divina Philippica famæ
Volveris a prima quæ proxima --

Juvenal. X, 125.

Prima Philippicarum editio Romana in fol. sine anni nota cum præfat. Jo. Ant. Campani, apud Udalricum Hahn, sive Gallum, in quem hoc in calce libri legitur ejusdem Campani hexastichon:

Anser Tarpeji custos Jovis, unde quod alis

Constreperes, Gallus decedit, ultor adest

Uldricus Gallus: ne quem poscantur in
usum,

Edocuit pennis nil opus esse tuis.

Imprimit ille die, quantum non scribitur
anno,

Ingenio, haud noceas, omnia vincit homo.

Eodem tempore etiam edidit Sweinhemius cum Pannartio, cum ceteris, eamque primam dicit Quirinus Card. de optimis script. edd. p. 232; sed non dubitem, a Sweinhemio repetitas esse e Galli exemplo. Deinde editae sunt separatim a Jo. de Colonia, 1474, fol. Florentiae, anno 1515, 8. apud Juntas, & Paris. cum variorum commentar. 1529, 4. 1544, 4. Gabr. Faernus emendavit e MS. Vaticano optimo & cum scholiis edidit Rom. 1563, 8. Cum scholiis Mureti prodire Colon. 1561, 8. qui ex eodem

eodem MS. correxit Paris. 1562, 1573, 4.
 Et cum Hieron. Ferrarii emendationibus, Ve-
 net. 1542, 8. Lugd. 1552, 8. quae sunt etiam
 ebraeae in Bibliotheca commentariorum ad Orat.
 Cic. ubi praeterea invenies, quae in Philippi-
 cas scripta sunt a Francisco Maturantio, Vi-
 centiae 1488, fol. G. Trapezuntio, Phil. Be-
 roaldo, Barthol. Latomo, Caelio Secundo Cu-
 rione, aliisque. Illustrarunt universas etiam
 praeter Georg. Trapezuntium, Maturantium,
 Beroaldum, Paris. 1509, fol. Latomum et Jo.
 Sturmium, Caelius Secundus Curio, Basil.
 1551, fol. Tres primores Christoph. Hegen-
 dorphius: primam, secundam et septimam
 Mich. Toxita, secundam et septimam Joach.
 Camerarius: quorum omnium lucubrationes
 habes in Bibliotheca commentariorum ad Ora-
 tiones Ciceronis: in qua occurrunt etiam, quae
 ad Ciceroni adversus Sallustium tributam Ora-
 tionem scripsere Franc. Sylvius et Andr. Hel-
 montanus, et in Sallustii contra Ciceronem,
 iidem duumviri, atque Sicco Polentanus. A
 Ciceronis Philippicis locus datus proverbio est,
 ut Philippicae dicerentur pro invectivis. Vide
 Sirmondum ad Godfridi Viterbiensis lib. I,
 epist. 15. Hinc et Jo. Cochlaeus quatuor acer-
 bas suas in Philippum Melanchthonem, et
 Cicero. T. IV.

Apologiam Augustanae Confessionis, ab illo scriptam, inuectivas, Philippicas inscripsit. Lipsiae 1534, 4. Uti Cicero autem Steletenticas suas Demosthenis exemplo, sic & Justinus historias suas ad imitationem Theopompi Philippicas, sed alio quam Tullius sensu, appellavit, de quibus infra lib. 2 suo loco. Ad secundam Ciceronis Philippicam responsio Q. Fufii Caleni exhibetur a Dione Cassio libro XLVI, p. 295, 310; qui idem summa capita secundae Philippicae tradiderat libro LXV, p. 279, 294. Dignum Cicerone elogium, & facinoris Antonii, qui Augustum, ut Ciceronem proscriberet, adegit, justa detestatio exstat apud Vellejum II, 66.

Orationes Ciceronis editae sunt per Conr. Sweynheim & Arnoldum Pannartz, Rom. 1471, fol. cum praefatione Jo. Andreae Aleriensis ad Paulum II. In qua editione sunt universae, etiam Verrinae & Philippicae in fine. Nam initium fit a Maniliana. Eodem anno editae sunt Venetiis fol. per Christophorum Valdarfer Ratisbonensem. Ad calcem exstat hoc tessaradecastichon:

Germani ingenii quis non miretur acumen.
 Quod vult, Germanus protinus efficit.
 Aspice quam mira libros impresserit arte,
 Quam subito veterum tot monumenta
 dedit.

Nomine *Christophorus Valdarfer*, gentis
alumnus,

Ratisbonensis, gloria magna soli.

Nunc ingens Ciceronis opus, causasque fo-
renses,

Quas inter patres dixit & in populo,

Cernis quam recto, quam emendato ordi-
ne strinxit.

Nulla figura oculis gratior esse potest.

Hoc autem illustri *Venetum* perfecit in urbe

Præstanti *Marro* sub duce *Christophoro*.

Accipite hunc librum, quibus est facundia
cordi.

Qui te, *Marce*, colit, sponte disertus erit.

In hac editione desunt Orationes pro Fontejo, Rôscio Comædo, Verrinæ & Philippicæ. Eam primam vocat Gruterus in notis ad Orat. Ciceronis, sed eodem jure Romana prima dicitur. Successit tertia anni 1472, fol. per Adamum de Ambergau, sine loci notatione, sed adscripto in calce hoc disticho:

Hoc ingens Ciceronis opus, causasque fo-
renses,

Quas inter patres dixit & in populo,

Tu quicumque leges. Ambergau natus ahe-
nis

Impressit formis. Ecce magister Adam.

Hujus basis est Valdarferiana, sed tamen interdum correctâ & mutata; ut videtur, e Romana. Desunt eadem, quae in Valdarferiana.

Proxima est Ven. a. 1480 per M. G. i. e. Girardengum, quae habet easdem, non plures, quas ed. Vald. sed ab ea interdum discedunt ejus lectiones. Sed Brixienfis a. 1483, fol. habet omnes, ut Sweynhemiana, ex qua est expressa. Hinc jam duae quasi classes, quâ numerum orationum, & textum: altera est edd. 1471. Veneta, 1472, 1480; alteram Rom. & Brix. faciunt: quas fere sequuntur ceterae plenae usque ad Aldum: ut Venet. 1495 per Barth. Zanis de Portesio, & 1499; Phil. Beroaldi, anno eodem per Bened. Heftorem Bononiensem. Venet. 1505 per Christoph. de Pensis, cum omnibus vitiis expressa ex edit 1499. Separatim post editae sunt etiam Flor. 1515 ap. Junt. per Nicolaum Angelium, qui textum pluribus locis e MS. Colotiano correxit. Sed habet ea ed. non omnes orationes, desuntque Catilinae, Verrinae, Philippicae: verum eae post separatim editae sunt ibidem. Nam Hotomanus ad Verr. V, 65 commemorat ed. Florentinam, quam nobis videre non contigit. Inter haec etiam Mediolani editae sunt per Zarottum, si fides est Joan. Smith. apud Saxium, in catalogo libr.

Mediol. p. DCXIII; quamquam qualis sit, docet Jo. Parrhasius. Edidit etiam separatim Jo. Sturmus Argent. 1540 & 1544, 8. Voll. 3.

Francisci Hotomani Commentarii egregii in Ciceronis orationes, ab Quintiana ad Manilianam usque, Paris. apud Rob. Stephanum 1554, fol. quae est ed. sec. castigatior & auctior prima. vid. Lamb. & Graev. ad Verr. V, 16. Per hunc textus multis locis melior est factus. Recusi sunt in tomo 3 Operum Hotomani Lugd. 1600, fol. 7. Greg. Bersmanni in orat. XXXI. Servestrae 1611, 8. 2 volum. Steph. Riccii, Lipsiae 1568, 1574, 8. Per Coelium secundum Curionem Basil. 1562, 8. tribus vol. Alphonsi Alvaradi analyses & enarrationes in aliquot Orationes Ciceronis partes duae, quae continent Franc. Sylvii, Phil. Melanchthonis, Barthol. Latomi, Jac. Omphalii, Mart. Boleri, Joan. Sturmii, Georg. Trapezuntii, Jo. Tislini annotationes, curante Jac. Bedroto, Basil. 1536, 1537, 4. duobus Vol. Bibliotheca commentariorum & notarum omnis generis in Orationes Ciceronis, Basil. 1539, Venet. 1547, fol. & Basil. 1553, Lugd. 1554, fol. duobus vol. & curante Joh. Beato Helio, Basil. 1594, fol.

Orationes Ciceronis ex recensione Jo. Mich. Bruti, Lugd. 1570, & Ant. 1584, tribus vol. 8.

Cum Analyfi Logica & Rhetorica notisque Jo. Thomæ Freigii, 3 voluminibus, 8. Francof. 1592, Hanov. 1602, 1614, Francofurti 1624, 1646, & 1654; in qua est mera compilatio alienarum notarum, ut Hotomani inprimis. Editio Orationum Tullii post Manut. & aliorum Correctiones Argentor. 1613, 3 tomis, 12; itemque ad Manutianam & Brutinam conformata cum annotationibus & castigationibus selectis ad Voluminis calcem Hanov. typis Wechel. 1630. Selecta Variorum Commentaria in Orationes Ciceronis, Colon. 1521, 8. tribus vol. curante Andrea Schotto. Tomus tertius Orationum Ciceronis, (qui ab illa 34 pro P. Sextio incipit) cum commentariis copiosis atque eruditis Nic. Abrami, e Soc. Jesu, Paris. 1631, fol. 2 voluminibus, apud Cramoifium. Orationes Ciceronis cum interpretatione & notis in usum Delphini, auctore Carolo de Meroville, Paris. 1684, 4. tribus vol. Praelis iterum subiecta haec editio Venet. 1724. Mem. de Trev. p. 2091. Selectae quaedam Ciceronis Orationes cum Merovillii notis recusae Cantabrig. 1692, 8.

Deinde a Jo. Georg. Grævio, viro doctissimo, ad MStos codices, & antiquas, melioresque editiones recensitae, cum ejusdem animadversionibus & scholiis Q. Asconii Pediani ad

*MSS. emendatis, & Anonymi veteris Scholia-
stae, notisque integris Franc. Hotomani, Dio-
nysii Lambini, Fulvii Ursini, Paulli Manutii,
& selectis tum aliorum, ut Faerni, Mureti,
Lauredani sive Sigonii, tum Nicolai Abrami,
Amstelod. 1699, 8. sex voluminibus, quae lu-
culenta & praestantissima facile omnium editio
exhibet etiam notas praeclaras antea ineditas
Jac. Menardi in sex primas Orationes, & Jo.
Passeratii praelectionibus in nonnullas Ora-
tiones excerpta: nec non fragmenta ex Oratio-
nibus Ciceronis deperditis, a Sigonio & Andr.
Patricio collecta atque illustrata. Orationes Ci-
ceronis cum argumentis, animadversionibus &
analisi M. Ant. Ferratii Patav. 1729, 8. major.
quatuor voluminibus. Acta Er. nov. suppl. T. I.
p. 240. Ejusdem etiam Epistolarum in Oratio-
nes Ciceronis libri VI, in quibus omnia fere,
quae in Orat. Cic. dubia occurrunt, polemicè
illustrantur, editi sunt Venet. 1738, 4. Tracta-
tur res primum univèrse per locos communes,
ut de legibus judiciariis, de forma judiciorum,
de judice quaestionis &c. & per eos loca Cice-
ronis explicantur, partim per seriem oratio-
num, partim singulis locis tractandis. Editae
etiam sunt a pluribus quaedam Orationes se-
lectae ad usus tironum, cum notulis ei aetati*

accommodatis, ut a Cellario, Gezelio Ed. Zurck, Merovillio &c. de quibus libris hic dicere non attinet.

In Orat. Ciceronis commentarium scripsit olim Asconius Pedianus, de cujus reliquiis infra dicetur.

Versiones Gallicæ plures extant tum singularum, ut Fr. Petr. Gilleti, Maucroix &c. tum univrsarum Ludovici Dulcis, cujus versio *Orationum Ciceronis recusa nitide Neapolè 1727, 4. tribus voluminibus, Ryerii &c. Recentiores sunt, versio Gallica Oratiorum Ciceronis omnium auctore de Villefore additis notis, Paris. 1731, 12. octo volum. (Journal des Savans, lettres, sciences & belles lettres T. VII, p. 189. Acta Erud. 1733, p. 151. Mem. de Trev. 1732. Fevr. p. 288.) sed ea est hominis parum Latine docti, ut demonstratum est in Actis Erud. l. 2. Versio nova orationum selectarum cum notis hist. & crit. Lat. & Gall. Paris. 1757. 3 vol. 12.*

Belgice, *Orationes X. Petro Francio, sè recte memini, interprete, Amst. 1702, 8. Quaedam etiam Germanice versae sunt, parum plerumque feliciter.*

EA.
s hie

scripsit
oliquis

um su-

dux Et.

is versa

Neapoli

Et. Ro-

um Cic-

itis no-

nal des

. VII.

de Trev.

is parum

in Aita

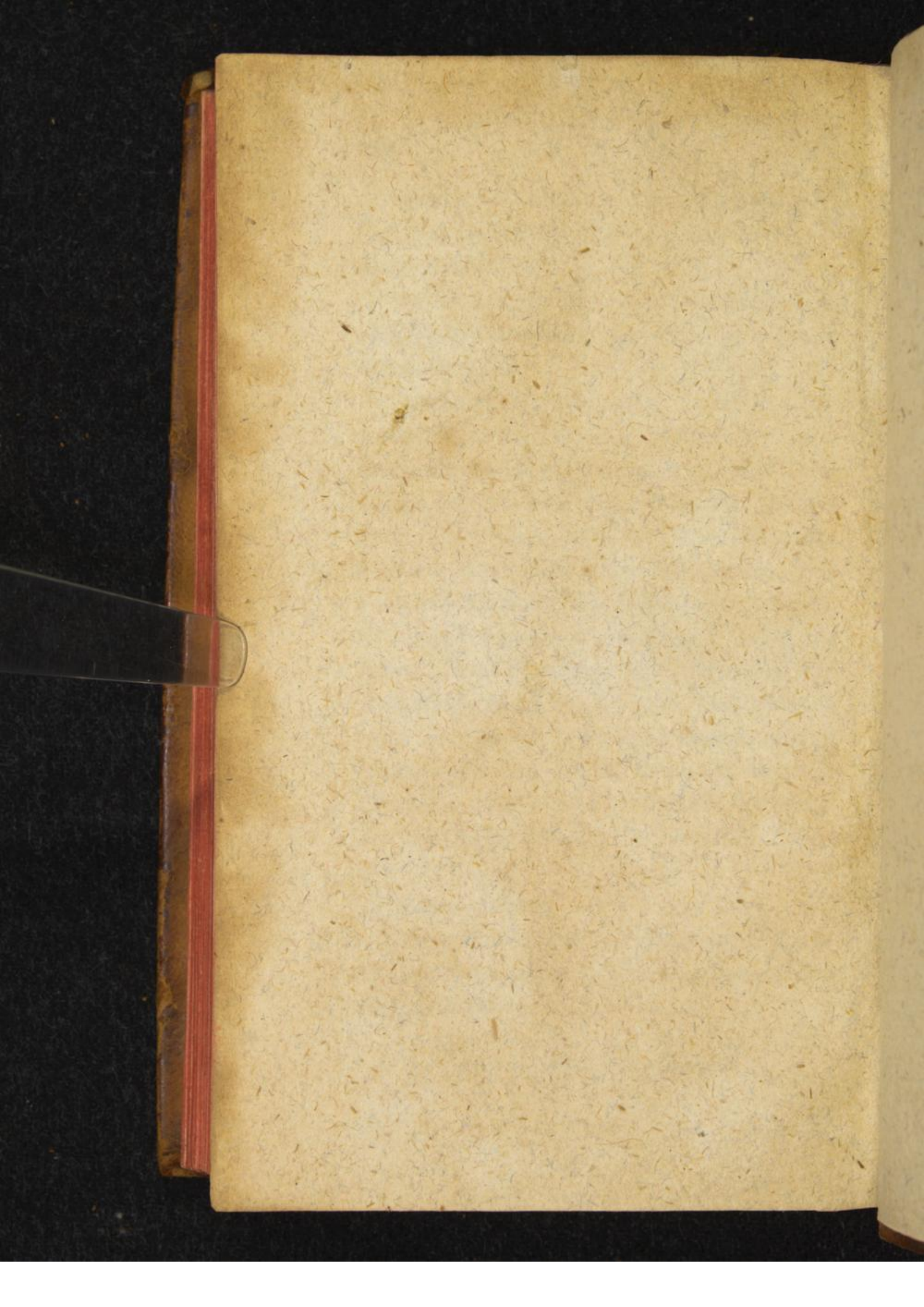
lectarum

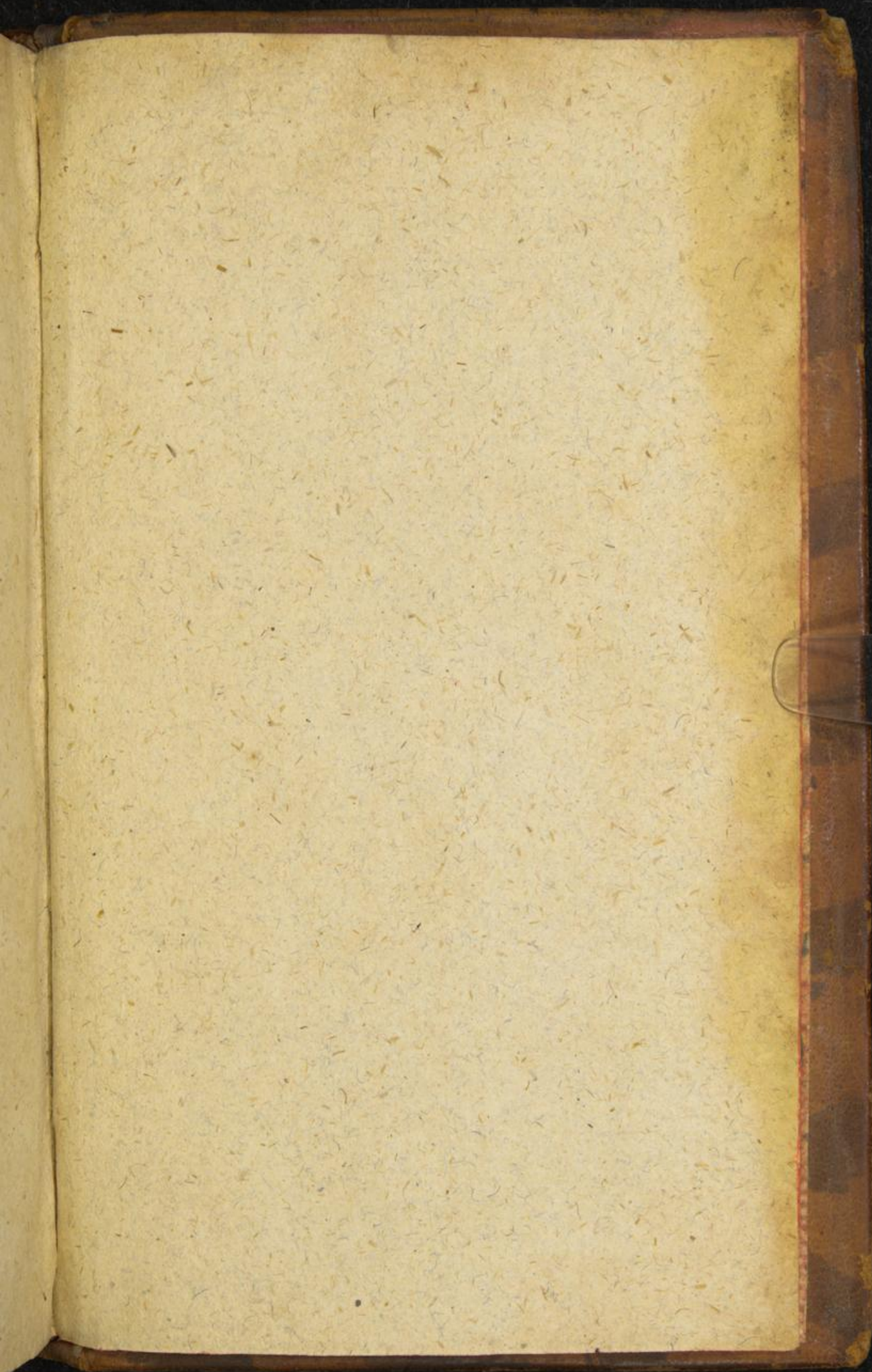
ll. Parij.

francio, p

s. Quae-

arum pio

mm 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 110 120 130 140 150 160 170 180

inch 0 1 2 3 4 5 6

